

Examensarbete
15 högskolepoäng, grundnivå

Vägledarens roll i elevhälsoteamet

The role of the counselor in the student health team

Anna Simonsson
Saga Skoglund

Studie- och yrkesvägledarexamen 180hp
Datum för uppsattsseminarium: 2024-05-30

Examinator: Jonas Olofsson
Handledare: Malin Axelsson

Sammanfattning

Uppsatsen tar avstamp i problematiken kring en växande ohälsa och oro kring framtiden bland ungdomar i dagens samhälle. Som resultat av detta har intresset för skolans elevhälsoarbete och att verka förebyggande och hälsofrämjande vuxit. I hälsoarbetet ingår även att stötta elevernas utveckling mot utbildningens mål. I lagstiftning ingår inte uttryckligen att studie- och yrkesvägledaren är en självklar del i elevhälsan, eller skolans elevhälsoteam. Trots detta utgör de ofta en del av detta arbete och innehar värdefulla kompetenser för att utföra uppdraget. I relation till detta är syftet med studien att undersöka studie- och yrkesvägledares roll i elevhälsoteamet samt på vilket sätt deltagandet i teamet påverkar vägledningsarbetet. Vilket kommer då utgå från frågeställningarna: Hur ser studie- och yrkesvägledare på sin roll inom elevhälsoteamet i gymnasieskolan och vilka insatser kan vägledaren bidra med? Vilka fördelar och nackdelar upplever studie- och vägledare att deltagande i elevhälsoteamet medför?

För att bemöta studiens frågeställningar har författarna valt en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer och en teoretisk utgångspunkt i konstruktivistisk vägledning och I-P-O modellen. Resultatet som påvisas är att vägledaren ofta har en självklar roll i teamet som är både fördelaktigt för dem själv samt för teamet. Samtidigt är det många faktorer som spelar in i hur studie- och yrkesvägledarens roll utformas i detta arbete. Vidare påvisas att studie- och yrkesvägledaren besitter många kompetenser som kan kopplas till det förebyggande och hälsofrämjande arbetet men att de inte alltid får utrymme att använda dem.

Nyckelord: studie- och yrkesvägledare, elevhälsoteamet (EHT), konstruktivistisk vägledning, Input-Process-Output och hälsa

Förord

Till en början vill författarna tacka varandra. Ett effektivt och gott samarbete har genomsyrat hela processen där vi stöttat och peppat varandra. Vidare vill vi tacka informanterna som tog sig tid att vara med och gjorde vår studie möjlig. Vi vill också tacka vår handledare och medstudenter för ovärderlig feedback och stöttning genom denna process.

Under arbetets gång har författarna mestadels jobbat tillsammans. Saga Skoglund har dock tagit ett större ansvar för inledning och bakgrund medan Anna Simonsson var huvudansvarig för metod. Transkribering, tidigare forskning och teori delades upp lika mellan författarna för att senare sammanföras och bearbetas. Resterande delar och formalia sammanställdes tillsammans.

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställning	8
1.2 Disposition.....	8
1.3 Förkortningar	8
2 Bakgrund	9
2.1 Elevhälsoteamets uppdrag	9
3 Tidigare forskning	12
3.1 Elevhälsoteamet idag.....	12
3.2 Studie- och yrkesvägledning och hälsa	14
3.3 Vägledarens oklara roll.....	16
3.4 Sammanfattning.....	18
4 Teori	20
4.1 Konstruktivistisk vägledning.....	20
4.2 Input-process-output.....	21
4.3 Sammanfattning.....	22
5 Metod.....	23
5.1 Metodval.....	23
5.2 Urval	24
5.3 Datainsamling, validitet och reliabilitet.....	24
5.4 Analysform	26
5.5 Etiska ställningstaganden	27
5.6 Sammanfattning.....	27
6 Resultat och analys	29
6.1 Hur rollen i EHT formas i relation till ledningen	29
6.2 Insatser.....	32
6.2.1 Gemensamt mål i EHT	32
6.2.2 Vägledarens kompetenser och teamets förväntningar	35
6.3 Att delta vs. inte delta.....	38
6.4 Sammanfattning.....	41
7 Diskussion	42
7.1 Resultatdiskussion	42
7.2 Metoddiskussion.....	44
7.3 Teoridiskussion.....	45

7.4 Förslag på vidare forskning	46
Referenslista	47
Bilagor	50
Bilaga 1 - Intervjuguide	50

1 Inledning

I *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2023* (Skolverket 2023a) beskrivs en allt mörkare syn på framtiden med ett samhälle på väg åt fel håll, där ungdomar upplever allt färre möjligheter att påverka sina liv. Rapporten presenterar de högsta siffrorna gällande skolstress sedan mätningen började år 1997/1998 bland 15-åringar och lyfter utöver en oro kopplat till betyg och otillräckliga kunskaper inför framtiden även oro kring den negativa samhällspåverkan och livssituationen i stort. Pandemi, krig och klimatkrisen nämns som faktorer bakom den dystra utvecklingen (Skolverket 2023a, s. 34). Ungdomars växande psykiska ohälsa är inte något som gått samhället förbi och har återkommande undersökts och diskuterats i relation till skolans inverkan, påverkan och ansvar (Skolverket 2023a, SOU 2021:11, Folkhälsomyndigheten 2016 och Lundahl m.fl. 2020).

Arbetet med elevhälsa tas upp i Skollagen (SFS 2010:800 §25). I skollagen framkommer det att elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolor ska ha tillgång till elevhälsa. Skollagen fastställer att elevhälsans främsta uppdrag är att arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Vidare lyfts även vikten av att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Att uppnå utbildningens mål och med framgång genomgå och avsluta sin utbildning är en av gymnasieskolans största utmaningar (Skolverket 2023b). Mer specifikt för gymnasieskolan lyfts oklar arbetsfördelning och avsaknaden av en större systematik kring arbetet med hälsofrämjande insatser i en hållbar organisation som orsak för elevhälsans brister. Elever i gymnasieskolan belyser ett behov av en syn på hälsa som mer än bara fysisk hälsa och behovet av att även se hälsa utifrån psykisk hälsa, känslor, stress och prestationsångest (Skolverket 2023a, s. 35). En faktor som lyfts för att möta elevers minskande framtidstro, psykiska ohälsa och för att skapa ett klimat för hälsa och lärande kräver ett förstärkt arbete med elevhälsa (Skolverket 2023a, s. 35).

I relation till rådande samhällsutvecklingen genomfördes år 2023 ett förtydligande av skollagen gällande elevhälsans arbete. Tilläggen fastställde att elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig

personal. Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete och vid behov samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten samt att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare (Skolverket 2023b). Lagen lyfte sedan tidigare att det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, samt kurator i relation till elevhälsans medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Vad som inte är lagstadgat är huruvida studie- och yrkesvägledaren ska vara en del av skolans elevhälsoteam (SFS 2010:800).

I arbetet som studie- och yrkesvägledare är det viktigt att se till individen som helhet och utifrån hens önskan, vilket innefattar både resurser och kompetenser men även se till omvärldens möjligheter och behov (Skolverket 2013, s. 11). Studie- och yrkesvägledaren stöttar och hjälper individen med information, motivation och utmaningar och arbetar individanpassat, systematiskt och långsiktigt (Skolverket 2013, s. 12, 14). Utifrån detta kan det anses att studie- och yrkesvägledarens arbete går hand i hand med elevhälsans uppdrag och arbete och väcker frågor om varför studie- och yrkesvägledaren inte finns med i lagstiftningen. Studie- och yrkesvägledarens arbete ses som ett närvarofrämjande arbete där det är viktigt att arbeta med att främja närvaro, förebygga och åtgärda frånvaro (SOU 2016:94, s. 283). Utredningen (SOU 2016:94, s. 284–285) finner ett samband mellan motivation, kunskap kring framtiden, vad de nuvarande studierna kan leda till och högre närvaro. Här har studie- och yrkesvägledaren stor betydelse för att stötta individen kring detta. Att inkludera studie- och yrkesvägledare i elevhälsoteamet är inte ovanligt. I de fall där studie- och yrkesvägledaren och dennes kompetenser är inkluderade lyfts vikten av dennes roll i relation till elever med behov av flera insatser samt i relation till medicinsk studie- och yrkesvägledning (SOU 2019:4 s. 200). Ytterligare aspekter där studie och yrkesvägledarens kompetens lyfts som värdefulla är i arbetet med studieovana elever utan egna nätverk. Detta för att motverka framtida utanförskap på arbetsmarknaden eller/och ohälsa för individer med skolmisslyckanden i bagaget (SOU 2019:4 s. 383).

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka studie- och yrkesvägledares roll i elevhälsoteamet samt på vilket sätt deltagandet i teamet påverkar vägledningsarbetet. Vi kommer att utgå ifrån frågeställningarna:

- Hur ser studie- och yrkesvägledare på sin roll inom elevhälsoteamet i gymnasieskolan och vilka insatser kan vägledaren bidra med?
- Vilka fördelar och nackdelar upplever studie- och vägledare att deltagande i elevhälsoteamet medför?

1.2 Disposition

I föregående kapitel presenteras problemområdet för studien som mynnar ut i syfte och frågeställningar. I kommande kapitel, *Bakgrund*, presenteras elevhälsoteamets struktur och uppdrag. Vidare under kapitel, *Tidigare forskning*, introduceras relevanta artiklar och rapporter för studiens syfte. Under kapitel, *Teori*, presenteras de teorier som har använts för att analysera den insamlade datan. Därefter presenteras kapitel, *Metod*, vilket tar upp den metod som uppsatsen bygger på. Vidare redovisas studiens resultat som också analyseras under kapitel, *Resultat och analys*. Avslutningsvis, i det sista kapitlet, *Diskussion*, diskuteras resultatet, metoden och teorin.

1.3 Förkortningar

Vidare i texten kommer studie- och yrkesvägledare varvas med att benämnas som vägledare. Synonymt med studie- och yrkesvägledning används även vägledning och karriärvägledning. Elevhälsoteamet kommer att förkortas som EHT eller som team kontra teamet.

2 Bakgrund

I detta kapitel presenteras elevhälsoteamets struktur och uppdrag. Inledningsvis ges en historisk överblick om elevhälsans utveckling och syfte samt en presentation av lagstiftningen kring detta arbete. I relation till vårt syfte har vi valt att fokusera på elevhälsoteam som drivs i egen regi. Avslutningsvis lyfts kortfattat studie- och yrkesvägledarens diffusa roll i arbetet med elevhälsa inom elevhälsoteamet.

2.1 Elevhälsoteamets uppdrag

Under socialtjänstens tillsyn växte arbetet med elevhälsa fram under slutet av 1900-talet i syfte att säkerställa en likvärdig skolhälsovård med samma innehåll, förutsättningar och villkor att agera i hela Sverige (Lundin 2017, s. 75). År 2000 presenterades utredningen *Från dubbla spår till Elevhälsa — i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling* (SOU 2000:19) i en ansats att tydliggöra elevvårdens och skolhälsovårdens roll och uppgifter i en samlad genomgång, något som inte gjorts innan. Utredningen myntade Elevhälsa som begrepp och banade vägen för förståelsen för relationen mellan hälsa och lärande (Lundin 2017, s. 75). År 2010 lagstodgades även arbete med elevhälsa i skollagen (SFS 2010:800). Lagen befäster sambandet mellan lärande och hälsa och hur hälsofrämjande insatser kan hjälpa elever nå kunskapsmål. Arbetet med rutiner, riktlinjer och allmänna råd kring skolhälsovårdens organisation mynnade 2014 ut i Socialstyrelsens och Skolverkets gemensamma dokument *Vägledning för elevhälsan* (Lundin 2017, s. 76). I 3e och senaste upplagan som presenterades år 2016 sammanfattas elevhälsans uppdrag på följande sätt

“Det ingår i elevhälsans generellt riktade arbete att

- främja elevers lärande, utveckling och hälsa
- förebygga ohälsa och inlärningssvårigheter
- bidra till att skapa miljöer som främjar lärande, utveckling och hälsa.

Det ingår i elevhälsans individuellt riktade arbete att

- bidra med att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål
- undanröja hinder för lärande, utveckling och hälsa
- uppmärksamma och på rektorns uppdrag utreda orsaker till inlärningsproblem
- uppmärksamma och utreda orsaker till ohälsa
- bidra med åtgärder och anpassning för varje enskild elev i behov av särskilt stöd”

(Socialstyrelsen och Skolverket 2016, s. 29)

Det är skolhuvudmannen som ansvarar för att eleverna har tillgång till elevhälsa i den mån det är lagstadgat. Detta kan ske genom att lägga ut elevhälsan på entreprenad eller i egen regi (Socialstyrelsen och Skolverket 2016, s. 38–39). I de fall där skolan själva bedriver arbetet med elevhälsa ansvarar rektorn för att samordna gemensamma återkommande möten där samtliga professioner samverkar för att ge varje elev så goda förutsättningar som möjligt. Elevhälsoteam (EHT) är en plats för olika professioner med olika kompetenser att samverka. Dessa tvärprofessionella team ämnar möta elever och deras behov och genom samordnade kompetenser kartlägga, analysera och bedöma i samråd med rektorn (Lundin 2017, s. 78, Socialstyrelsen och Skolverket 2016, s. 71–72). Skollagen (SFS 2010:800) lyfter tillgången till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och sedan juni 2023 (SFS 2022:1315) ingår även tillgång till specialpedagog eller speciallärare för att genomföra medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Vad gäller studie- och yrkesvägledning lyfter Socialstyrelsens och Skolverkets (2016, s. 72) samarbetet mellan elevhälsan och studie- och yrkesvägledaren i relation till medicinsk studie- och yrkesvägledning. Delar i yrkesprogram på gymnasiet kan innebära risker som förutsätter att skolan genomför riskbedömningar eller rådgivningar. En viktig grupp i relation till detta är elever med allergier, astma eller eksem. Skolan ansvarar även för att förbereda eleverna inför ett yrkesverksamt liv inom vilket dennes medicinska läge kan påverka utfallet (Socialstyrelsens och Skolverkets 2016, s. 72). Trots en avsaknad i lagstiftningen kring studie- och yrkesvägledarens medverkan i EHT är det vanligt att denna utgör en del av elevhälsoteamet. Huvudmännens olika ställningstagande till vilka som ska ingå skapar olika förutsättningar och förhållanden för arbetet med elevhälsa (SOU 2016:94, 272 och Skolinspektionen 2015, s.17). Riktlinjerna lyfter dock rektorns ansvar för att

undervisningen, elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen utformas så att elever som behöver det får särskilt stöd eller andra stödåtgärder (Socialstyrelsens och Skolverkets 2016, s. 35). Efter lagändringen 2023, framhålls tydligare att "elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal" (SFS 2022:1315, kap 2, 25 § ; SFS 2010:800, kap 2, 25 §) där studie- och yrkesvägledaren kan räknas till det sistnämnda ifall denne inte ingår i elevhälsoteamet.

3 Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning inom områden intressanta för undersökningssyftet i denna studie. Inledningsvis under rubriken *Elevhälsoteamet idag* presenteras forskning kring hur arbetet i de tvärprofessionella teamen fungerar idag, både dess brister och framgångsfaktorer. Under rubriken *Studie- och yrkesvägledning och hälsa* presenteras forskning som visar på hur studie- och yrkesvägledarens arbete har en hälsofrämjande effekt, både kort- och långsiktigt. Avslutningsvis lyfts, under rubriken *Vägledarens oklara roll*, forskning kring vägledarens roll och de oklarheter som oftast finns kring arbetet med vägledning.

3.1 Elevhälsoteamet idag

I linje med vår uppsats syfte är det av intresse att utforska fältet av forskning kring arbetet inom elevhälsoteamet (EHT) och tvärprofessionella teams. Skolinspektionen (2021) undersökte arbetet med elevhälsa och inom elevhälsoteam i en fallstudie på 28 olika gymnasieskolor med kompletterande intervjuer mellan åren 2020–2021. I denna undersökning lyfts brister kring organiserandet av elevhälsan och att de professioner och resurser som ingår i EHT inte utnyttjas strategiskt på skolorna utan snarare verkar inom “ett eget spår” (Skolinspektionen 2021, s. 12). Som resultat av detta blir det förebyggande och hälsofrämjande arbetet och samverkan med övrig pedagogisk personal i gemensamma kvalitetssäkra insatser bortprioriterat till förmån för mer akuta insatser gentemot enskilda elever (Ibid, s. 33–34). Studien lyfter att okunskap i ledningen, fragmentisering, fokus på att “släcka bränder” och brist på samverkan lett till stora skillnader mellan skolor och således ojämlika möjligheter för eleverna (Ibid, 38–39).

Det verkar vara ett återkommande problem med organiserandet av arbete inom EHT. Även Guvå och Hylander (2012) har undersökt arbetet med elevhälsa och elevhälsoteam. Deras undersökning skedde i relation till lagändringen år 2010, där de två tidigare spåren

skolhälsovård och psykosocial vård tillsammans skapar elevhälsan och ska förstås genom ett holistiskt och ett salutogent perspektiv snarare än patologiskt perspektiv. Författarna vill undersöka arbetet i multiprofessionella team och deras möjlighet att verka förebyggande och fokuserar på riskfaktorer i stället för hälsopromoterande faktorer (Guvå & Hylander 2012, s. 137). Likt Skolinspektionens (2021) resultat visade undersökningen på en differens mellan förståelse och synen på elevhälsa kontra arbetet i praktiken. Genomgående lyfte informanterna en syn och förståelse för elevhälsan som insats för allmänt förebyggande eller främjande för att stimulera fysisk och mental hälsa, lärande och utveckling i skolan. I praktiken beskrivs individuella interventioner riktade mot enskilda elever för bedömningar eller remisser för diagnos. Elevhälsan agerade som om problem kunde lösas genom individuella interventioner utanför skolan trots att de förstod "elevhälsa" som ett koncept för hälsopromotion (Guvå & Hylander 2012, s. 143). Författarna lyfter att ledaren är avgörande för teamet och dess produktivitet och menar att teammedlemmar vanligtvis tvekar kring att konfrontera varandra med olika perspektiv till förmån för konsensus. Detta gör att konstruktiv dialog blir svårt och således motverkar syftet med olika perspektiv över lag. Författarna lyfter även problematik kring hur tiden fördelas inom arbetet med gruppen då informanterna beskriver förebyggande och främjande interventioner som önskvärda men att individuella bedömningar tog upp all avsedd tid vilket således omöjliggjorde detta (Ibid, 2012, s. 146). Slutsatsen blev att alla i teamet var överens om ett EHT hade ett hälsofrämjande och välmående perspektiv men att i praktiken var "elevhälsa" individuellt utifrån en medicinsk hållning (Ibid 2012, s. 147).

Skolinspektionens undersökning lyfter dock framgångsfaktorer för de skolor som i det stora hela lyckas främja elevernas hälsa. Detta grundar sig i en samlad vision om att utbildningen formas genom att rektorn leder arbetet baserat på nationella styrdokument. Denna idé omfattar en robust organisation och ett hållbart system där ansvar fördelas, mötesstrukturer sammanlänkar arbetet och rektorerna leder uppföljningen av verksamheten på ett sätt som engagerar alla på skolan (Skolinspektionen 2021, s. 40).

3.2 Studie- och yrkesvägledning och hälsa

Robertsons (2013) artikel *The well-being outcomes of career guidance* presenterar de möjliga likheter som finns mellan terapeutisk rådgivning och studie- och yrkesvägledarens arbetssätt, dock menar han att området behöver utforskas mer. Författaren argumenterar för att karriärvägledning kan ha en direkt positiv påverkan på människors hälsa genom en stödjande relation, emotionellt stöd, bygga självförtroende eller kompetens, främja optimism genom att identifiera framtida mål och definiera yrkesidentitet (ibid, s. 259). Robertson menar på att studie- och yrkesvägledarens arbete bygger på att få människor att ha tilltro till sig själv och på så sätt få ett ökat självförtroende och en optimistisk bild av sig själva kopplat till samhället. För att få individen att utveckla detta skapar studie- och yrkesvägledaren tillsammans med individen mål och planer för framtiden som är realistiska utifrån individen. I stället för att fokusera på dåtiden tar studie- och yrkesvägledaren fokus på framtiden, genom detta fokus får människan något att sträva efter och känner en mening vilket kan vara hälsofrämjande för individen (ibid, s. 256–257). Författaren menar att olika sociala roller som exempelvis inom arbete eller studier kan ha positiva effekter på hälsan. Dessa positiva effekter blir ännu större om exempelvis arbetet eller studierna är väl valda och gör att människan får en trygghet på längre sikt snarare än kort sikt (ibid s. 259). Robertsons (2013) argument går hand i hand med Folkhälsomyndigheten (2024) som menar på att ett hälsofrämjande arbetet görs genom att stärka människors tilltro på sin egen förmåga och sina egna resurser och att få människan att förstå att hen har kontroll över sin hälsa.

Zalaquett (2005) undersöker i *Principals perceptions of elementary school counselors role and functions* rektorer och deras relation till vägledning och vägledare. Denna artikel, som även tas upp under nästa rubrik, visade att 90 procent av de rektorer som deltog i undersökningen ansåg att vägledaren hade en avgörande påverkan kring elevernas mentala hälsa. En förutsättning som undersökningen lyfte för att vägledaren ska kunna arbeta hälsofrämjande var att få stöd från kollegor och ledning (Ibid, s. 453–454). Majoriteten av informanterna ansåg att vägledarnas arbete inte bara var givande utifrån ett elevperspektiv utan även ur ett större perspektiv. Vägledarnas arbete var positivt för elevers hälsa och beteende, de hade ett bra inflytande på elevernas familjer och de stöttade även

administratörer och lärare i detta arbete med syftet att bidra till en hälsofrämjande miljö på skolan (Ibid, s. 454–455).

Vidare för att belysa kopplingen mellan studie- och yrkesvägledning och hälsa vill vi lyfta modellen *School-to-Work Group* i artikeln *Effects of the School-to-Work Group Method among young people* (Koivisto, Vuori och Nykyri 2007) och modellen *Towards Working Life group* i artikeln *Towards Working Life: Effects of an intervention on mental health and transition to post-basic education* (Vuori m. fl. 2008). Dessa två modeller bygger på samma fem viktiga huvudkomponenter för att driva vägledning framgångsrikt och hälsofrämjande. Dessa är *career management skills training, active teaching and learning methods, supportive learning environment, inoculation against setbacks* och *skilled trainers*.

Artikeln *Effects of the School-to-Work Group Method among young people* (Koivisto, Vuori och Nykyri 2007) undersöker relationen mellan yrkesutbildning och jobb. Författarna betonar att om dessa komponenter fungerar effektivt, bör metoden bland annat förstärka elevens självkänsla, förmåga och förberedelser inför övergångar. Om eleven bortser från dessa faktorer i val av yrke kan det leda till yrkesmässiga konsekvenser i form av svårighet att skapa karriär utifrån sin utbildningsnivå vilket i sin tur kan leda till ohälsa (Ibid, s. 279). Resultatet visade på positiva effekter i form av rätt anställning utifrån elevernas utbildning, karriärmål och minskad risk för ohälsa i form av psykisk ångest och depressionssymtom. Metodens hälsofrämjande effekter kunde specifikt kopplas till elever som befann sig i riskområdet för att utveckla psykiska ohälsa (Ibid, s. 294). Även i artikeln *Towards Working Life: Effects of an intervention on mental health and transition to post-basic education* (Vuori m. fl. 2008) lyfts kopplingar till ohälsa ifall dessa komponenter brister. Denna studie undersöker i stället elever i övergången mellan grundskola och gymnasium. Men likt Koivisto, Vuori & Nykyri (2007) ligger fokus på stöttning för elever i övergångar. Författarna menar att många elever inte får tillräckligt med vägledning och information kring studier och karriärer och därmed får svårt att stärka sin karriärkompetens vilket i sin tur leder till avsaknad av realistiska karriärmål. Detta utgör en större risk för eleverna och kan bidra till ohälsa (Vuori m. fl. 2008, s. 67–68). Författarna lyfter att stärka elevernas färdigheter och självförmågor kopplat till utbildnings- och karriärval samt att eleverna ska inneha en känsla av makt kring sin egen påverkan på framtiden. Genom att stärka eleverna

inom dessa områden görs ett förebyggande arbete mot eventuella hinder i framtiden vilket i sin tur främjar hälsan och förhindrar depressiva symtom (Ibid, s. 68). Resultatet för studien visar likt föregående även här på goda effekter på hälsan med hjälp av rätt vägledning och stöttning, där eleverna löpte mindre risk för att utveckla depression och psykisk ångest, speciellt bland de elever som redan löpte större risk för psykisk ohälsa (Ibid, s. 70).

Den sista huvudkomponenten som nämns i modellerna är *skilled trainers*. Där vill författarna lyfta att utöver de färdigheter och kompetenser eleven besitter och skapar behöver det finnas rätt stöd och vägledning för att få en god karriärutveckling. De lyfter även att oftast spelar de sociala banden en viktig roll i utveckling och i övergångar och anses vara en betydande insats för att främja karriärutvecklingen (Vuori m. fl. 2008, s. 69).

3.3 Vägledarens oklara roll

Olofsson, Lovén och Deliér (2017) undersöker vägledarens roll och utmaningar i relation till den breda vägledningen i svenska skolor. Författarna visar på den bristande kunskap som existerar kring vägledarens roll och uppdrag. Författarna lyfter exempelvis avsaknaden av organisering och styrning. I den nationella enkätundersökningen, som genomfördes av Syvbaromenten, svarade drygt 60 procent av de studie- och yrkesvägledare som tillfrågades att de saknade, eller var omedvetna, om huruvida verksamheten formulerat tydliga mål i arbetet med studie och yrkesvägledning (Olofsson, Lovén och Deliér 2017, s. 19). Författarna lyfter även synen på vägledarens arbetsroll. De menar att skolor är i behov av ett skifte kring detta då vägledarens arbete idag ses som något individuellt och som enskilt stöd till individer snarare än det kunskapsområde kring arbetsliv och samhälle som det faktiskt kan utgöra (ibid, s. 20). Författarna lyfter behovet av studie- och yrkesvägledningens kompetenser och arbete, både för individen och för samhället i stort, för att undvika felval och utbildningmisslyckanden och de kostnader detta mynnar ut i. Trots detta menar författarna att frågor som rör vägledararbetet behandlas med viss försiktighet från beslutsfattare vilket försvårar det viktiga arbete som studie- och yrkesvägledning kan bidra till (ibid, s. 43–44).

Bristen på styrning är även något som lyfts i Rosvall och Eshaghbeigi-Hosseinis artikel *An Examination of Career Education and Guidance in Sweden* (2023). Där diskuteras

skolans nya ansats kring vägledning, enligt Lg11, som en del av hela skolans ansvar. Författarna lyfter att trots lagstiftning och policydokument lyfter vikten av vägledning lämnas det i praktiken till kommuner och skolor att själva organisera. Svag klassificering, otydliga riktlinjer och bristande kunskaper hos lärare och rektorer skapar otydligheter kring hur skolor arbetar med vägledning och vägledaren lämnas ofta ensam (Rosvall & Eshaghbeigi-Hosseini 2023, s. 61–62). I och med skolans decentralisering har skolan i mångt och mycket lämnats till att utforma sitt eget innehåll och ramverk kring vägledning, vilket försvårar möjligheterna att skapa en likvärdig skolgång för alla elever. Även i rapporten *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning* (2017/18: RFR) tas bristen av korrekt och bra styrning upp. Författarna menar att arbetet med vägledningen oftast är bristande, vilket beror på svag styrning från huvudmän och rektorer. Det beror även på att det sällan finns tydliga mål för studie- och yrkesvägledningen (2017/18: RFR, s. 51, 53). Likt Rosvall & Eshaghbeigi-Hosseini (2023) lyfts att de otydliga målen och ansvarsfördelningen och de bristande kunskaper kring vikten av vägledning ofta leder till ett enmansjobb för studie- och yrkesvägledaren (2017/18: RFR, s. 62). Tydligare riktlinjer, både gällande innehåll och utförande, är något som eftersträvas av rektorer, lärare samt studie- och yrkesvägledare i ett system som idag bygger på individuella initiativtagare, inom vilket rektoreorna utgör den huvudsakliga motorn i att initiera, stödja, strukturera och organisera arbetet (Rosvall & Eshaghbeigi-Hosseini 2023, s. 65, 67) trots dennes bristande kunskap kring ämnet (2017/18: RFR, s. 51, 53).

Vikten av ledning undersöks även av Zalaquett (2005). Författaren presenterar vikten av att rektorn och ledningen har förståelse, visar uppskattning och värdesätter vägledarens arbete. Undersökningen visade att genom att rektorn och administrationen hade kunskap om vägledarens profession och visade uppskattning och förståelse för arbetet, kände vägledaren sig trygg i sin roll. Detta ledde till ett mer effektivt arbete och en bättre arbetsmiljö (ibid, s. 456). Andra internationella studier som undersöker detta fenomen är Blake (2020). I artikeln *Other Duties as Assigned: The Ambiguous Role of the High School Counselor* lyfter författaren problematiken kring vägledarens oklara roll inom high school, vilket kan motsvara gymnasieskolan i Sverige. Författaren (Blake 2020, s. 315) menar på att vägledarens kompetenser och syfte inte lever upp till sin fulla potential utan enbart genererar grundläggande information och därmed missar elevernas individuella vägledning

utifrån deras mål och ambitioner. Detta utifrån både en otydlighet i rollbeskrivningen och rollkonflikter. Utifrån detta utförde Blake (2020, s. 316) en studie kring hur vägledarens otydliga roll och rollkonflikt kan påverka och förhindra arbetet med att stötta och förbättra eleverna både gällande akademiska resultat och de sociala.

Vidare menar Blake (2020) att rollens otydlighet och dess rollkonflikt kan kopplas till organisationens styrning och organisering om dessa är bristande gällande förväntningar som i sin tur inte matchar verkligheten. Dessa brister påverkar i sin tur vägledarens arbete vilket leder till negativa konsekvenser för eleverna. Många av de andra professionerna vet inte vad vägledaren gör eller vilka uppgifter som kopplade till vägledarens profession i brist på förståelse för yrket och vad yrket innebär (ibid, s. 317-320). Resultatet av studien visar på att vägledarens tvetydiga roll och bristande arbetsbeskrivning lett till ett problematiskt läge där vägledaren fokuserar på att genomföra arbetsuppgifter som är synliga och ger mätbara resultat snarare än det de själv upplever att de är utbildade inom (Ibid, s. 322–323). Detta visar även resultatet i Zalaquetts (2005, s. 456) studie där han även lyfter att detta kan vara en mötespunkt för att utveckla professionellt samarbete, vilket lyfts som avgörande, i ett hälsofrämjande arbete.

3.4 Sammanfattning

I kapitlet lyfts forskning kring brister i organiseringen av arbetet i EHT av intresse för att undersöka samarbete mellan olika professioner, organisatoriska aspekter samt utvecklingsområden. Forskning belyser diskrepansen mellan synen på elevhälsa som hälsofrämjande och praktiken av individuella interventioner. Vidare lyfts framgångsfaktorer för skolor som lyckas främja elevernas hälsa, såsom en samlad idé om utbildningens syfte, en robust organisation och ett hållbart system med tydlig ansvarsfördelning och effektiva mötesstrukturer. Detta visar på vikten av ledarskap och en gemensam vision för att effektivt utnyttja resurser och främja elevernas hälsa.

Vidare lyfts studier som visar på studie- och yrkesvägledarens positiva påverkan på elevers hälsa och välbefinnande, men att detta kräver stöd från kollegor och ledning. För att ytterligare belysa kopplingen mellan studie- och yrkesvägledning och hälsa presenteras forskning kring betydelsen av stöttning och vägledning från kompetenta vägledare för att

främja karriärutveckling och för att förebygga ohälsa. Detta är av intresse för att skapa en förståelse för vägledarens kompetens kring det förebyggande och främjande arbetet som skolans elevhälsa enligt lag ska arbeta med.

Avslutningsvis i kapitlet identifieras utmaningar för studie- och yrkesvägledare på grund av bristande ledningsstöd och otydliga rollbeskrivningar, vilket hindrar effektivt arbete. Internationell forskning bekräftar detta och visar hur otydliga rollbeskrivningar och konflikter påverkar vägledarnas förmåga att stötta elever. Att se till forskning kring studie- och yrkesvägledares otydliga roll och brist på ledarskap är av intresse i relation till att vi vill undersöka vägledarens roll kopplat till elevhälsoteamet.

4 Teori

I följande kapitel presenteras studiens teoretiska bakgrund som senare kommer att analyseras gentemot den insamlade empirin. Dessa utgörs av Vance Peavys (1998) konstruktivistisk vägledning och Donelson. R. Forsyths (2010) Input-Process-Output (I-P-O). Peavys teoretiska perspektiv ämnar ge förståelse för hur studie- och yrkesvägledaren arbetar med vägledning gentemot eleverna medan Forsyths process ämnar skapa klarhet kring arbetsprocessen inom grupper.

4.1 Konstruktivistisk vägledning

Peavy (1998, s.19) menar att vägledning är en process som syftar till att ge den vägledde en känsla av att hen har kontroll över sin tillvaro och samtidigt erbjuda hen hopp, stöd och klarhet. Vidare förklarar han att målet med vägledning är att hjälpa individer att utvärdera, acceptera och förändra olika aspekter av sig själva, deras relationer och de ramar som omger deras liv. I motsats till terapi, har vägledning inte som huvudsyfte att göra personen frisk, utan det handlar istället om att tillhandahålla den vägledde nödvändiga verktygen för att lösa problem och fatta betydelsefulla beslut i sin sociala vardag.

Konstruktivistisk vägledning utgår från tanken att individer lever och agerar utifrån sitt eget levnadsrum, som omfattar värderingar, föreställningar, vanor och beteenden formade av livserfarenheter och upplevelser. Detta rum kan delas in i fyra olika områden som alla påverkar varandra: relationer och intimitet, arbete och inlärning, kropp och hälsa och till sist den andliga dimensionen (ibid, s.69).

En grundläggande princip inom konstruktivistisk vägledning är att människor tolkar sin verklighet på olika sätt och lever i en social värld som de själva konstruerar. Individen befinner sig alltid i en kontext. Människan ser och tolkar händelser utifrån sitt eget perspektiv och formar sin värld utifrån den kontext de lever i, inklusive lagar, kultur, normer och relationer (ibid, s. 38).

Den konstruktivistiska vägledningen syftar på att vägledaren tillsammans med den väggledda ska planera, organisera och skapa ett projekt kring den enskilda individen för att förbättra hans livsupplevelse. Detta sker genom att vägledaren stöttar individen att identifiera och delta i meningsfulla aktiviteter. Dessa aktiviteter kan vara inom områden som fritid, arbete, utbildning, familj och friskvård och är till för att individen ska bygga sig själv och sina interaktioner med andra (ibid, s. 119). I detta arbete är vägledarens uppgift att belysa och utforska individens personliga levnadsrum för att på så sätt nå fram till beslut och val tillsammans (ibid, s. 61).

Peavy (ibid, s. 11–12) presenterar fem faktorer som är avgörande inom vägledningsmetodik och betonar vikten av en god relation och kommunikation mellan den väggledde och vägledaren. Dessa faktorer inkluderar: att skapa en atmosfär av omsorg och tillit, att utbyta relevant och exakt information, att hjälpa den väggledde att se klarhet i sin situation och visualisera sina mål och planer och att stötta individen i att utveckla sin potential och att guida den väggledde i att välja mellan olika alternativ och handlingsplaner för att nå sina mål på bästa sätt.

4.2 Input-process-output

Denna studie baseras även på I-P-O (Forsyth 2010) som utgör en modell inom systemteori och ämnar förklara processerna som pågår inom olika teams. Forsyth (ibid, s. 51) utgår från att ett team är större än dess enskilda komponenter och anledningen till detta går att hitta i processen som sker mellan dessa delar. Teams eller grupper uppstår i ett behov av att hitta lösningar som enskilda individer inte klarar av. Forsyth (ibid) menar att i ett team påverkar och influerar de enskilda individerna varandra, ofta i ett specifikt syfte, med uppsatta mål och med ett systematiskt arbetssätt. Med en kombination av kompetenser som verkar i ett samarbete kan teamet ta sig an sådana uppgifter enskilda individer inte behärskar (ibid, s. 352–353). Framgångsfaktorer för att få detta att fungera är just samarbete och att veta om sina egna kompetenser samt kompetenserna hos resterande i teamet (ibid, s. 50).

Genom modellen I-P-O visar Forsyth på arbetsprocessen där *Input* relaterar till förutsättningar, både på grupp- och individnivå. På en individnivå innefattas personliga förutsättningar som kompetens, erfarenhet, utbildning. Förutsättningar på gruppnivå utgörs

av exempelvis struktur och sammanhållning, ledarskap och gemensamma mål (ibid, s. 51). *Process* ser till det som skapas i arbetet inom gruppen, där utveckling härstammar tillbaka till individuella förutsättningar som möter varandra i gruppens förutsättningar. Processen är vad som får *Input* att omvandlas till *Output*, det resultat eller utfall som skapats. *Output* utgör en viktig del inför framtida utmaningar då det ger ett team möjligheten att lära sig och utvecklas inför liknande situationer (ibid, s. 358).

I en systemteoretisk ansats menar Forsyth (2010, s. 351) att teams är dynamiska och komplexa. Team ses som ett anpassningsbart system där individer inom teamet interagerar och alla dess deltagare är sammanlänkade. Teams är alltid en grupp, men en grupp är inte alltid ett team.

4.3 Sammanfattning

Denna studie bygger på en teoretisk förankring i Peavy (1998) och Forsyth (2010). Utifrån Peavy (1998) ses vägledning som en process som syftar till att ge den vägledade en känsla av kontroll över sin tillvaro samt erbjuder hopp, stöd och klarhet. Det betonas att vägledning inte har som huvudsyfte att göra personen frisk, utan i stället att tillhandahålla verktyg för att lösa problem och fatta betydelsefulla beslut i den sociala vardagen (Peavy 1998). Vi kommer i förståelse med konstruktivistisk vägledning utgå från tanken att människor lever och agerar utifrån sitt eget levnadsrum, vilket inkluderar värderingar, föreställningar, vanor och beteenden och att människor tolkar sin verklighet på olika sätt och lever i en social värld som de själva konstruerar. Detta perspektiv kommer ha en betydande roll i relation till denna studies syfte att undersöka hur deltagandet i teamet kan påverka vägledningsarbetet. Vidare använder Forsyth (2010) Input-process-output-modellen för att analysera arbetsprocessen inom olika team, såsom elevhälsoteam. Modellen innebär att förutsättningar på både individ- och gruppnivå påverkar arbetsprocessen, där individens kompetenser och gruppdynamiken spelar en central roll. Processen är det som omvandlar input till output, det vill säga det resultat eller utfall som skapas. Likt Forsyth (2010) ser vi teams som har dynamiska och komplexa system där alla deltagare är sammanlänkade och interagerar för att lösa gemensamma uppgifter vilket ligger till grund i denna studies ansats att undersöka vägledarens roll i EHT.

5 Metod

Under denna rubrik presenteras och motiveras vald metod, urval och datainsamlingens tillvägagångssätt. I detta kapitel lyfts även studiens validitet och reliabilitet samt en redogörelse för hur vi genomför vår analys av det empiriska materialet. Avslutningsvis presenteras de etiska ställningstaganden som studien tagit hänsyn till.

5.1 Metodval

Studien hade sin utgångspunkt från en kvalitativ undersökning vilket lämpar sig till studiens syfte att undersöka studie- och yrkesvägledares egna upplevelser och tolkningar. Genom semistrukturerade intervjuer ämnar denna studie att undersöka vägledarens meningsinnehåll i arbetet med EHT. Valet av metod ger informanterna möjlighet att kunna öppna upp sig och ta upp relevant data utifrån deras perspektiv samtidigt som forskaren ges möjligheten till följdfrågor och djupare förståelse (Ahrne & Svensson 2022, s. 60). Valet av metod följer den hermeneutiska vetenskapsteorin i dess ansats att förstå och tolka upplevelser och processer som formar individers verkligheter (Andreasson & Johansson 2020, s. 47). När det kommer till att tolka eller förstå ett fenomen eller individers livsvärldar bör detta inom den hermeneutiska teorin skiljas från begreppet att begripa och är allt annat än självklart där forskarens egna erfarenheter och meningsskapande utgör en förförståelse för fenomenet. Genom en reflexivt process kan dock studien i sin ansats att undersöka vägledarens arbete i EHT, empatiskt tolka och förstå deras subjektiva uppfattningar, visa på en del i pusslet. I relation till annan samt fortsatt forskning kan den vara en del av en förståelse för helheten (ibid, 53-55).

5.2 Urval

Undersökningen riktade sig till utbildade studie- och yrkesvägledare som är verksamma på gymnasieskolor i Sverige och är med i EHT på den specifika skolan. Vidare gjorde författarna ett urval att ingen av informanterna skulle vara verksamma på samma skola för att få en så bred bild som möjligt. Sju intervjuer gjordes med informanter i olika kommuner runt om i Sverige. Eftersom författarna är bosatta i Malmö respektive Stockholm fanns där ett uppbyggt kontaktnät vilket ledde till att flest informanter kom från dessa kommuner. Larsen (2018, s. 125) menar att detta kan relateras till som ett godtyckligt urval där författarnas professionella nätverk, som har vuxit fram under deras utbildning, har använts. Informanterna som blev tillfrågade blev intressanta utifrån att det var deras yrkesroll i EHT som studien ämnade att undersöka. Gällande urval kring exempelvis kön, etnicitet och ålder ansåg vi att detta inte spelade någon roll och skulle inte komma att påverka vår studie. Eftersom denna studie inte ämnar att genomföra en jämförelse mellan kommunala och fristående skolor har ej detta tagits i hänsyn vid val av informanter. Urvalet blev då således att informanterna var verksamma både på kommunala skolor och friskolor. Informanterna hade jobbat på sin nuvarande arbetsplats mellan strax under 2 år och upp till 15 år. Deras yrkeserfarenhet varierade mellan 2 och 24 år som färdigutbildade studie- och yrkesvägledare.

5.3 Datainsamling, validitet och reliabilitet

I denna studie har det empiriska materialet samlats in som primärdata från semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna genomfördes digitalt där en flexibel intervjuguide användes efter teman som omfattade, *Grundläggande information kring EHT, Syvens roll i EHT och Utvecklingsmöjligheter*. Författarna förberedde frågor inom dessa teman för att säkerställa att den insamlade empirin relaterade till problemformulering och kunde ge svar på frågeställningarna. Genom användningen av en flexibel intervjuguide lämnades utrymme för informanterna att själva delvis föra in egna teman och till viss del bidra till att forma intervjun genom sina svar och genom de följdfrågor författarna ställde (Larsen 2018, s. 139).

För att generera relevanta och precisa forskningsresultat har författarna haft begreppen validitet och reliabilitet i åtanke, vilket enligt Larsen (2018) syftar till att studien ska ha trovärdighet, bekräftbarhet och överförbarhet. *Trovärdighet* innebär att informanternas perspektiv, utifrån författarnas tolkning, är övertygande och pålitlig inom ramen för studien. *Bekräftbarhet* syftar till att säkerställa att studien fokuserar på det avsedda ämnet och att den insamlade empiri är i enlighet med forskningsfrågorna. *Överförbarhet* innebär att de slutsatser och resultat som studien presenterar även kan tillämpas och generaliseras till andra liknande situationer i begränsad bemärkelse (ibid, s.129).

De genomförda semistrukturerade intervjuerna gav oss som intervjuare möjligheten att kunna bekräfta en gemensam förståelse samt att ställa följdfrågor kring det informanterna tog upp (Ahrne & Svensson 2022, s. 60). Möjligheten att ställa följdfrågor ledde till en förståelse på djupet vilket i sin tur höjer *trovärdigheten*. Att genomföra intervjuer på detta vis kan dock också medföra vissa nackdelar som det att informanterna inte är anonyma gentemot den som håller i intervjuerna. Detta kan lätt leda till att informanterna påverkas och influeras av forskarna. Detta kan ges i uttryck genom att informanten svarar det hen tror att forskaren vill höra, vilket kan betyda att hen förskönar sanningen (Larsen 2018, s. 36-37). Detta är dock något författarna reflekterat över i bearbetandet av det empiriska materialet, exempelvis genom att undersöka motsättningar i materialet. Valet att genomföra intervjuer går även i linje med syftet för denna studie, att undersöka vägledarens roll i EHT utifrån dennes egna perspektiv, mening och förståelse, något som enbart kan göras genom att fråga (Ahrne & Svensson 2022, s. 77). Eftersom en tydlig beskrivning av hur studien utfördes och hur den insamlade empiri framkommit och senare analyserats gjordes och att intervjuguiden är bifogad gör att *bekräftbarhet* av studien stärks. På så sätt kan andra forskare granska och bedöma studiens resultat (Larsen 2018, s. 129, 139). I en hermeneutisk ansats är *överförbarhet* svår. Liknande resultat kan framkomma om den utförs igen av andra forskare eller under olika förhållanden men då de handlar om tolkningar och uppfattningar kan det skilja sig (ibid, s. 131, 132).

5.4 Analysform

Analys botten i en modell som går ut på att sortera, reducera och argumentera för den insamlade empirin (Ahrne & Svensson 2022, s. 244). Genomgående i bearbetningen av det empiriska materialet lät författarna det teoretiska ramverket utgöra glasögonen ur vilka författarna undersökte och kommunicerade empirin och de kunskapsluckor som dessa kunde fylla. Enligt den kvalitativa analysmetoden eftersträvades ett samspel mellan teori och empiri (ibid, s. 245). Författarna “umgicks med materialet” och nyfiket och öppet bekantade sig med datan (ibid, s. 247–248). I detta skede jobbade författarna med kodningen *grundläggande information, organisatorisk* samt *vägledarens kompetenser*. För att sedan gå vidare i en mer fokuserad kodningsprocess där författarna med hjälp av de valda teorierna undersökte mer djupgående mönster och omgruppera datan till rubrikerna *Att arbeta i teams* som senare omformulerades till *Hur rollen formas, Kompetenser hos vägledaren i elevhälsoteam* som numera går under rubriken *Insatser* samt *Fördelar och nackdelar för vägledaren och för teamet att vägledaren ingår* som resulterade i rubriken *Att delta eller inte delta*. Dessutom reflekterade författarna över behovet av att materialet reduceras i en god representation, selektivt men rättvist (ibid, s. 252).

Med ett abduktivt förhållningssätt och i enlighet med Ahrne och Svenssons rekommendationer har författarna även sett till sådant som går mot en tes eller allmänna uppfattningar kring situationen, samt till sådant som författarna känner utvecklar tesen eller bilden av det valda problemområdet (ibid, s. 253-254 ; Andreasson & Johansson 2020, s. 22). Det abduktiva förhållningssättet och hermeneutiska spiralen har använts som verktyg för att kunna närma sig, tolka och förstå det valda problemområdet på ett djupare och mer nyanserat sätt. Denna studie har omprövat och utvecklat den förförståelse som funnits för att undvika att fastna i ensidiga tolkningar. För att skapa en rikare och mer nyanserad tolkning av ämnet och dess kontext har empirin och teorin fått vägleda och komplettera varandra. Detta öppnar upp för att kunna se nya mönster, samband och resonemang som annars hade kunnat missas (Andreasson & Johansson 2020, s. 22, 48). Avslutningsvis ämnar analysen att argumentera för sina fynd snarare än att bara redovisa dem. Detta görs i en dialog med teori och tidigare forskning inom området för fenomenet i strävan att sätta den egna empirin i en större kontext för att bidra med kunskap om fenomenet i sig (Ahrne & Svenssons, s. 256–257). Analysen ses också i en förståelse av en växelverkande process i

enlighet med den hermeneutiska spiralen (ibid, s. 259–260 ; Andreasson & Johansson 2020, s.50).

5.5 Etiska ställningstaganden

Studien har utgått enligt de forskningsetiska principerna från Vetenskapsrådet (2002, s. 6), informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Samtyckeskravet efterföljdes i mailkontakten och följdes upp innan intervjun. Där informanterna gav sitt samtycke till att delta och att intervjun fick spelas in med ljud. Informationskravet uppfylldes då författarna informerade personer som intervjuades, om syftet med undersökningen och att deras deltagande var frivilligt. I enlighet med nyttjandekravet informerades deltagarna om att de kunde avbryta sitt deltagande samt att intervjun endast skulle användas för forskningsändamål. Deltagarna fick också veta att de kunde avbryta sin medverkan när som helst. För att skydda deras identitet anonymisera författarna dem och radera personuppgifter samt inspelat material från intervjuerna efter användning, i linje med konfidentialitetskravet. För att säkerställa att deltagarna inte utsätts för negativa konsekvenser efter deltagandet valde författarna att inte använda deras namn utan att i stället referera till dem som informant 1, 2 och 3 osv.

5.6 Sammanfattning

I detta kapitel har metodval, urval, datainsamling samt analysform och etiska överväganden presenterats och argumenteras för dess relevans i en studie om studie- och yrkesvägledares arbete inom EHT på gymnasieskolor i Sverige. Metoden som används är kvalitativ och baseras på semistrukturerade intervjuer för att fånga vägledarnas egna upplevelser och tolkningar. Valet av metod följer den hermeneutiska vetenskapsteorin för att förstå och tolka individernas verkligheter. Urvalet inkluderade studie- och yrkesvägledare från olika kommuner, och intervjuerna utfördes med informanter från både kommunala och fristående skolor. Datainsamlingen genomfördes med en semistrukturerad intervjuguide för att

säkerställa relevanta svar enligt studiens syfte och frågeställningar samtidigt som denna lämnar utrymme för informanternas input och en djupare förståelse för situationen.

Analysen grundades på en modell för att sortera, reducera och argumentera för den insamlade empirin. Genom abduktivt förhållningssätt och hermeneutiska spiralen närmar sig forskarna ämnet för att tolka det på ett djupare sätt. Etiska ställningstaganden följdes enligt forskningsetiska principer för att skydda deltagarnas integritet och säkerställa samtycke, konfidentialitet och anonymitet.

6 Resultat och analys

I detta kapitel kommer den inhämtade empiri presenteras och analyseras utifrån valda teoretiska perspektiv. De valda teorierna är menade att bringa klarhet till studiens syfte att undersöka studie- och yrkesvägledares roll i elevhälsoteamet samt på vilket sätt deltagandet i teamet påverkar vägledningsarbetet och besvara studiens frågeställningar: Hur ser studie- och yrkesvägledare på sin roll inom elevhälsoteamet i gymnasieskolan och vilka insatser kan vägledaren bidra med? Samt: Vilka fördelar och nackdelar upplever studie- och vägledare att deltagande i elevhälsoteamet medför?

Empirin till denna studie baseras på sju intervjuer med utbildade studie- och yrkesvägledare vilka är verksamma inom gymnasieskolan. Fem av informanterna är verksamma inom kommunala skolor medan övriga två arbetar på friskolor. Fyra av informanterna var verksamma i Stockholm, två var verksamma i Malmö och den sista i Lund. Alla informanter arbetade 100 procent med undantag från Informant 5 som hade en 50 procent tjänst som studie- och yrkesvägledare på en gymnasieskola och 20 procent på en annan gymnasieskola. Informanterna kommer att benämnas som Informant 1, 2, 3 osv i relation till ordningen de blivit intervjuade.

6.1 Hur rollen i EHT formas i relation till ledningen

När det kommer till de informanter vi har intervjuat har deras deltagande och arbete inom skolans EHT sett varierande ut beroende på skolans organisatoriska upplägg. På de större skolorna varierar vägledarens deltagande mellan att antingen delta i ett team med samma personal men att det fanns flera teams på skolan eller att ingå i olika teams med varierad personal. På en av skolorna, som var mindre, fanns enbart ett team, inom vilket vägledaren ingår. En gemensam faktor hos alla informanter var dock avsaknaden av en tydlig arbetsbeskrivning om deras roll och arbete i EHT.

Visst har vi någon form av arbetsbeskrivning. Jag vet inte hur tydlig den egentligen är. Det känns som att alla vet på något sätt sin roll ändå att det här är liksom mitt, och det här är den andre. (Informant 3)

Detta var något som informanterna saknade då de ansåg att det hade varit bra med en arbetsbeskrivning som förklarade rollen i relation till uppdraget inom EHT. Informant 1 utvecklar vad bristen av en arbetsbeskrivning kan leda till och lyfter vikten av teamets samarbete.

Det är ju utifrån vad vi vet om varandra för egentligen har jag inte en arbetsbeskrivning. En arbetsbeskrivning är ingenting som en biträdande har gjort till oss. Det blir ju lite komplext i det. Det är därför teamet blir viktigt, att man lär känna varandra och varandras professioner. (Informant 1)

Informanterna menar att arbetet snarare tar form utifrån andra faktorer som ledning och samarbete i teamet. Detta är även något som Forsyth (2010, s. 51) presenterar som en viktig del för att ha ett välfungerande team. Han menar att förutsättningar på gruppnivå utgörs av exempelvis ledarskap, struktur och rutiner och gemensamma mål och sammanhållning. Vilket kommer att presenteras närmare fortsättningsvis under resultat- och analyskapitlet.

De flesta av informanterna har erfarenhet av att delta i olika EHT på skolan de arbetade på vilket de lyfte påverkade hur arbetet i EHT såg ut. Detta lyfte även informanter som själva enbart ingick i ett team men där fler teams fanns på skolan. Informanterna menar att deras roll och arbetsuppgifter formas utifrån hur den biträdande rektorn strukturerar upp EHT och arbetet kring detta. Informant 1 lyfter:

Största skillnaden är egentligen ledarskapet, alltså biträdande och hur de fördelar vem ska ta hand om vad. Där blir det en jättestor skillnad. Om jag pratar med mina kollegor på de andra EHT, baserat på vilken elevgrupp man har och vem den biträdande rektorn är, så blir arbetet lite vad de vill prioritera. (Informant 1)

Trots att informanterna menar att teamen arbetar olika beroende på ledaren lyfts behovet av att ge likvärdig elevhälsa för eleverna på skolan. I relation till detta lyfter informanterna behovet av tydliga rutiner och strukturer för att uppfylla detta, speciellt på en stor skola med flera EHT. Informant 7 lyfter vikten av detta och menar:

Det funkar bättre om man har en tydlig agenda, tydlig dagordning, att alla får komma till tals och att man har satt upp lite tidsparameter. [-] För det är alltid någon som tar all tid och någon som far i väg eller som tycker om jag dundrar på så måste alla andra lyssna på mig. Det är viktigt med någon slags mötesstruktur. Det är ändå det som funkar bäst. (Informant 7)

Flera av informanterna lyfter hur en otydlig struktur eller om en tydlig ledning saknas påverkar EHTs arbetet framåt. Problematiken som lyfts i samband med detta är att tiden inte används effektivt och att det är svårt att komma igång med mötena. Det finns även en risk för att man fastnar i något som inte fungerar och inte kommer fram till ett konstruktivt samtal. Informant 5 berättar i relation till att samtalet har fastnat och inte kommer framåt att det inte är hens roll att åtgärda detta.

Man måste liksom gå igenom ett ack och ve, ack och ve stadium. Kan vi liksom verkställa nu? Kan vi prata om lösningar och så? Men jag ligger ganska lågt, det här är vad som pågår inne i mitt huvud. (Informant 5)

I ett välfungerande team menar Forsyth (2010, s. 358) att det som skapas i arbetet inom gruppen, där utveckling härstammar tillbaka till individuella förutsättningar som möter varandra i gruppens förutsättningar, utgör Processen. Processen är alltså när Input omvandlas till Output vilket leder till det resultat eller utfall som skapats. Hos studiens informanter kan författarna se att denna process blir hämmad när ledaren samt strukturer och rutiner inte helt finns på plats.

Informanten fortsätter med att berätta om att detta "är en rektorsfråga". När rektorn dock inte lever upp till sin ledande roll menar informanterna att detta kan skapa en osäkerhet i teamet och att detta leder till en viss avvaktan snarare än produktivitet. Samtidigt menar informanterna att de inte vill bli för styrda och lyfter att det inte hade fungerat om den biträdande rektorn suttit och delegerat arbetsuppgifter. Forsyth (2010, s. 51) utgår från att ett team är större än dess enstaka komponenter och anledningen till detta går att hitta i processen som sker mellan dessa delar. Därför måste det finnas ett förtroende för individerna i gruppen och deras kompetens. Rollen som våra informanter haft i EHT lyfts mestadels som naturligt, där biträdande rektorer uttrycker ett förtroende för gruppen att själva delegera det arbete som ska göras samt att leda samtalen kring eleverna och deras situation. Att både vilja ha ledning men att också verka självständigt visar på det som

Forsyths (2010, s. 351) med sin modell försöker belysa, att teams är dynamiska och komplexa och måste ses som system där alla deltagare inom teamet är sammanlänkade och interagerar och påverkar varandra.

Som nämnts tidigare lyfter informanterna rutiner och strukturer mestadels som positivt för arbetet, dock uttrycker vissa informanter att detta även kan ha en hämmande effekt på utvecklingen och således försämrar arbetet inom EHT.

Det kan vara att man kommer ny och alla andra har jobbat länge och de har det [rutinerna] så inarbetat. Ibland kan det vara att en har suttit och jobbat jättelänge, så den är hela tiden lite *på min tid* eller *så här har vi alltid gjort*. (Informant 7)

Vidare lyfter informanterna att de har ärvt den rollen som de har idag snarare än att utforma den själv. Detta menar informanterna hämmar utveckling och försvåra arbetet med elevhälsan då det gör vägledaren mer tillbakadragen.

6.2 Insatser

I relation till den diffusa arbetsbeskrivning och bristen av formell ledning läggs stor vikt på samarbetet i teamet och att man har kunskap om varandras roller och kompetenser vilket presenteras mer i detta kapitel under rubrikerna *Gemensamma mål i EHT* och *Vägledarens kompetenser och teamets förväntningar*.

6.2.1 Gemensamt mål i EHT

Alla informanter i denna undersökning uttryckte att de generellt var nöjda med arbetet i EHT och överlag tyckte att arbetet i gruppen fungerade bra. Trots en tillbakadragen ledning och avsaknad av en tydlig arbetsbeskrivning lyfter informanterna att arbetet fungerar bra i relation till teamets gemensamma mål. Informanterna uttryckte stor vikt vid att ha gemensamma mål och ansåg att detta underlättade EHTs arbete. De ansåg att alla i teamet såg studier som det centrala, delade grundsyn och hade ett elevfokus. Forsyth (2010, s. 51) menar att ett välfungerande team ofta verkar i ett specifikt syfte, med uppsatta mål och lyfter gemensamma mål, likt informanterna, som en framgångsfaktor. Informant 5 uttrycker

sig på detta sätt: "Vi har en grundsyn att allting här handlar om studierna, det är studierna som är i centrum.". Informant 7 berättar också om vikten av gemensamma mål i arbetet med EHT

Om vi inte vet vad våra mål är och hur vi ska hjälpa eleverna, då är det svårt att veta hur vi ska lägga upp undervisningen, hur ska vi lägga upp studieplanen och vad är det eleverna saknar för förmågor och så vidare. (Informant 7)

I citatet visar informanten att tydliga och långsiktiga mål behövs för att stötta eleven på bästa sätt. Peavy (1998, s.119) menar att den konstruktivistiska vägledningen syftar på att vägledaren tillsammans med den vägledde ska planera, organisera och skapa ett projekt kring den enskilda individen för att förbättra hans livsupplevelse. Något som denna informant uttrycker som svårt ifall inte EHTs mål inte är tydliga.

Vidare lyfter informanterna behovet av att ha högt i tak och att alla är öppna med att hjälpa och stötta varandra samt har en vilja att sätta elevens behov i en holistisk förståelse snarare än att hålla fast vid mitt och ditt. Att fastna i mitt och ditt när det kommer till arbetet i team begränsar processen och påverkar därför utfallet (Forsyth 2010, s. 51). Detta verkar dock lättare sagt än gjort. Informant 3 berättar om denna balansgång i arbetet i EHT

Ibland kliver man över på andras område och det är helt okej för det får inte bli för fyrkantigt heller. Men sen att avgränsa också, att man inte går in i en annans yrke. För det första kan det bli för mycket för en själv och sen så kan det bli att man säger helt tokiga saker. (Informant 3)

Alla informanter uttryckte i viss mån vikten av att arbeta prestigelöst i EHT och att alla skulle bli hörda och kunna bidra med sina tankar och erfarenheter. Som citatet ovan lyfter innebär detta att man ibland måste gå över i en annans område. Vissa informanter påpekar dock att detta inte alltid är lätt då varje profession skapar olika relationer med både elever och kollegor vilket gör att de ibland känner att de har större rätt att ta sig an vissa fall och känner att deras åsikt väger tyngre än någon annan. Informant 7 uttrycker:

Vissa saker träffar mer personligt, för man känner sig mer involverad i det eller att man tillhör sin egen yrkesroll, förutom ens roll i elevhälsoteamet. Då kan det bli, nu pratar vi om just mina kollegor eller elever. Då går det inte att prata om vissa saker. Jag skulle önska att man lyfte upp det till en annan nivå. (Informant 7)

Informanterna lyfter dock att den individuella relationen till eleverna är viktig och att det ofta utgör en viktig del i processen kring vilka insatser som ska göras. På fråga om hur teamet tänker kring vilken professions som bäst kan stötta eleven svara informant 5 så här:

Den som har byggt en relation med eleven kommer först, sen tar vi in varandra när det blir expertkunskaper som ska till. Men annars så är det relationen i centrum först och främst. (Informant 5)

Relationer utgör en viktig komponent i den konstruktivistiska vägledningen och utgör ett av de fyra levnadsrummen (Peavy 1998, s. 11, 69). Detta är också som citatet ovan visar något som läggs stor vikt på av våra informanter och i arbetet med EHT. Det kan dock bli problematiskt om en för stor hänsyn tas till relationen, då det kan ta från möjligheten att bidra till teamets process med sin professionella input. Majoriteten av informanterna menar att alla professioner har en viktig roll att tillföra i teamet med sin specifika kunskap och bakgrund, sin input, vilket försvåras om deltagarna i teamet ser elever som "mina" eller "dina" snarare än "våra". Detta lyfter även Forsyth (2010, s. 352-353) som menar att med en kombination av kompetenser som verkar i ett samarbete kan teamet ta sig an sådana uppgifter enskilda individer inte behärskar. När informanterna berättar om tillfällen de känner att EHT verkligen lyckas i sitt arbete är när de har utnyttjat sina gemensamma resurser. Detta visar på att informanterna i likhet med Forsyth (2010, s. 51) ser hur teams uppstår i ett behov av att hitta lösningar som enskilda individer inte klarar av och kombinationen av de individuella och gruppnivåförutsättningar är avgörande för att möjliggöra effektiva teaminsatser och för att uppnå önskade resultat, output.

Alla informanter ansåg att de på sin nuvarande arbetsplats och i sin roll och deltagande i EHT inte påverkades utifrån att vägledare inte finns med i lagstiftningen kring EHT. Snarare sågs alla i teamet syven som en självklar del. Informant 3 uttrycker:

Man sugs in som en självklar del. Jag tror inte att någon i EHT skulle vilja vara utan syvar. Det blir en pizzabit till som fyller upp kompetenser. (Informant 3)

I relation till gemensamma mål och högt i tak där alla fyller en funktion och kan bidra till att fylla "pizzan" lyfter informanterna också att det krävs goda kunskaper om varandras professioner i teamet. Att ha en förståelse för vad varandras professioner innebär bottenar

oftast i att de i teamet känner varandra väl och i vissa fall har jobbat tillsammans länge. I relation till detta menar Informant 4 att hen har en uppfattning om hur kollegorna resonerar och att hen vet hur de andra i teamet jobbar vilket leder till ett mer effektivt samarbete. Även Informant 1 lyfter vikten av att veta om varandras professioner och kompetenser i teamet och menar att det kan skapa en osäkerhet att inte veta vem som gör vad och att detta således hämmar arbetet i EHT. Forsyth (2010, s. 50) menar att framgångsfaktorer för att få arbetet i teamet att fungera är just samarbete och att veta om sina egna kompetenser samt kompetenserna hos resterande i teamet. Informanterna tar även de upp att utöver behovet av att känna till varandras professioner lägger detta även stor vikt på att teamets personal och att vägledarna själva har koll på de egna kompetenserna och kan sätta gränser för vad de själva kan bidra med i EHTs arbete. Detta kan ibland skapa problematik då vad som förväntas av en i ens roll i EHT inte stämmer överens med ens egen uppfattning vilket kommer tas upp under nästa rubrik.

6.2.2 Vägledarens kompetenser och teamets förväntningar

Som nämnts tidigare lyfter informanterna, i likhet med Forsyth (2010, s. 50), att en framgångsfaktor för teamet är att de har bra koll på varandras professioner och roller i sina EHT och menar att deras insatser formas naturligt utifrån denna kunskap om varandra. Den kompetens som informanterna framför allt lyfter, som både de själv och teamet är överens om i vägledarens roll och insatser, är informativa i egenskaper av faktakunskaper och administrativa, exempelvis som att hålla koll på studieplaner och blanketter. Majoriteten av informanterna uttrycker att de känner att de har mer att tillföra än att enbart ansvara för det administrativa och informativa. Det lyfts ett missnöje kring att vägledningsarbetet och dess insatser inte kommer in tidigare och att de administrativa och informativa delarna tar mycket tid som egentligen hade kunnat läggas på vägledningsarbetet som är en viktig del för eleverna. Som Peavy (1998, s. 19) lyfter har vägledning inte som huvudsyfte att göra personen frisk, utan det handlar istället om att tillhandahålla den vägledade nödvändiga verktygen för att lösa problem och fatta betydelsefulla beslut i sin sociala vardag. Något som informanterna lyfter att de gärna skulle göra mer av.

Istället för att mitt fokus på EHT-mötena är studieplanerna och betyg så hade mitt fokus kunna vara på, *hur arbetar jag med det här kopplat till vägledning med eleverna?* Nu är det som att mitt fokus måste dras dit [till det administrativa och informativa] för att jag måste ha koll. Det är mycket frågor om vidare studier, vad krävs för att komma in på utbildningen eller vilka kurser behöver den här eleverna läsa på komvux. Då har jag inte ens hunnit vägleda eleven, om eleven faktiskt vill gå på komvux. Det känns som att man är i en box ibland. (Informant 6)

Den konstruktivistiska vägledningen syftar till att vägledaren tillsammans med den väggledda ska planera, organisera och skapa ett projekt kring den enskilda individen för att förbättra hans livsupplevelse (Peavy 1998, s. 119). Detta kräver att för att vägledaren på bästa sätt ska kunna bidra i EHT med sin kunskap måste hen ha pratat med eleven, till skillnad från vad informanten uttrycker i citatet ovan när insatser snarare diskuteras över elevens huvud stället för med eleven i förarsätet.

Informanterna lyfter den informativa funktionen som en viktig del i deras arbete som måste finnas för att lyckas med EHTs uppdrag och anser att detta är lite av deras expertisområde.

Att vi är ändå experter på att förstå hur gymnasiet fungerar. Vad händer om man gör olika anpassningar, av lite större karaktär, som förändrade studieplaner och vägen vidare. Där tror jag att vi är jätte jätteviktiga. (Informant 2)

Utöver att vara en slags "informationspol" i EHT lyfter informanterna andra förväntningar på deras insatser i arbetet inom EHT. Informanterna lyfte tillfällen då resterande av EHTs personal uttryckte en önskan om att vägledaren skulle komma in som en sista insats, när inget annat hade fungerat.

Det är ändå ett sista önsketänkande att om ingen kan göra någon skillnad så kanske syv kan göra det. Man tänker att syv är mästare i motiverande samtal och i det här coachandet. (Informant 3)

Informanten fortsätter att berätta att detta ibland fungerar. Att kompetenserna kring att hålla motiverande samtal ibland är det som behövs men att så inte alltid är fallet. Även flera av informanterna berättade om förväntningar kring att göra en sista insats med eleverna genom

att “ta dem i örat” eller att sätta en “verklighets-skräck” i dem. Något som vägledarna inte alltid var bekväma med

Man vill inte vara den som ska ta liksom något ultimata steg eller tvinga eleven till något ultimata beslut. Det förväntas att man är lite sista utposten som också ska fixa, do the changes liksom. (Informant 4)

I enlighet med detta uttrycker informanterna att det hade varit mer givande att få följa eleven från början och på så sätt kunna stötta upp och hjälpa eleven framåt än snarare enbart komma in som sista utväg. Enligt Peavy (1998, s. 11–12) finns det fem nyckelfaktorer som betonas inom vägledningsmetodik, en av dessa är just att utbyta relevant och exakt information samt att hjälpa den vägledde att få klarhet i sin situation. Detta är dock inte de enda viktiga faktorerna utan för att en effektiv och givande vägledningsprocess ska finnas på plats krävs även en atmosfär av omsorg och tillit, att stötta i att visualisera sina mål och planer, samt att stötta individen i att utveckla sin potential. Dessutom är det viktigt för vägledaren att guida den vägledde i att välja mellan olika alternativ och handlingsplaner för att uppnå sina mål på bästa sätt.

Bilden som informanterna återgav var att flera av deras kollegor och biträdande rektorer ofta uttrycker en förväntan på vägledarens roll och deras insatser i EHT som inte stämmer överens med hur de själva skulle vilja använda sina kompetenser och möjlighet att bidra till det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Således skapas inte den *process* Forsyth (2010, s. 358) beskriver där utveckling härstammar tillbaka till individuella förutsättningar, alltså vägledarens kompetenser. Informant 6 menar dock att det finns ett hälsofrämjande i att vara den sista utpunkten också och att detta rimmar med de kompetenser hen besitter

Det kanske är elever som känner att nej, men gymnasiet det är ingen plats som passar mig just nu. Och på så sätt är det ju hälsofrämjande att jag hjälper dem vidare genom att vägleda. (Informant 6)

Ytterligare expertis som lyfts i relation till arbetet i EHT och insatser som vägledarna hade kunnat göra för att förbättra elevernas skolgång och mående är gruppvägledning. Två av informanterna vittnar om tillfällena de fått möjlighet att utöva gruppvägledning som en insats för att främja gruppdynamiken och sammanhållningen i klassen samt för att förbättra arbetsmiljön för eleverna. Båda informanterna beskriver insatserna som väldigt positiva och

att de fått bra respons både av elever och kollegor. Efter insatserna har gruppvägledning blivit mer efterfrågat och informanterna vittnar om att det inte finns tillräckligt med tid. Även andra informanter lyfter gruppvägledning som ett starkt verktyg och det är ett bra sätt att fånga många elever samtidigt. De menar att detta kan vara effektivt men att man måste se till fler tidsaspekter, sin egen, undervisningen, lärarnas och framförallt elevernas tid vilket de menar skapar svårigheter att implementera gruppvägledning i det främjande arbetet. Gruppvägledningens positiva effekter går hand i hand med det Peavy (1998, s. 38) menar om att människan ser och tolkar händelser utifrån sitt eget perspektiv och formar sin värld utifrån den kontext de lever i, inklusive lagar, kultur, normer och relationer. Vidare menar han att utifrån den konstruktivistisk vägledning tolkar människor sin verklighet på olika sätt och lever i en social värld som de själva konstruerar. Aktiviteter som gruppvägledningar kan utnyttjas av vägledaren i relation till vad Peavy (ibid, s. 119) lyfter om att aktiviteter inom områden som fritid, arbete, utbildning, familj och friskvård kan stötta elever att förstå och utveckla sig själv och sina interaktioner med andra.

6.3 Att delta vs. inte delta

Utöver att bidra till arbetet i EHT med fakta och informationskunskaper så lyfter informanterna själva stor vikt vid vägledarens framsiktstänk. De anser att detta är en av de viktigaste kompetenserna som vägledare besitter och kan bidra med i teamet. Informanterna anser att de flesta andra professioner oftast ser kortsiktigt snarare än ur ett holistiskt perspektiv, att de fokuserar på att hjälpa eleven i nuet och inte ser till helheten. Att inte ha en vägledare med i EHT beskrivs som en stor förlust, “ just utifrån professionen och vad vi tittar på med andra ögon” (Informant 1). Vägledarna och dess unika kompetenser, erfarenheter och framsiktstänk, utgör en viktiga komponenter i helheten och i processen, för teamet för att ge ett utfall som är större än delarna i sig (Forsyth 2010, s. 352-353). I relation till vägledarnas framsiktstänk lyfts också vägledarens faktakunskaper, utöver att stötta EHT under mötena, då vägledarna ofta har mer koll på alternativa lösningar och på så sätt, som Informant 5 uttrycker, det kan bidra till att “lugna” eleverna och förbättra deras situation här och nu. Som Peavy (1998, s. 69) uttrycker det så verkar och agerar eleverna utifrån sitt eget levnadsrum. Detta rum kan delas in i fyra olika områden som alla påverkar

varandra inom vilket ett är kropp och hälsa. Att bidra med sina kunskaper för att lugna eleverna kan därför ses som en insats för att främja elever i alla dess levnadsrum och således förbättra elevers mående.

Informanterna berättar att deltagandet i EHT underlättade samarbetet sinsemellan. De menar att det är viktigt och givande för alla parter att vägledaren sitter med eftersom det ofta kommer upp ärenden där exempelvis ändringar i studieplaner behövs vilket är vägledarens område.

Allt kan man ju inte mejla om heller. Då kanske det är mycket spring på skolan, att man försöker hitta någon och sen kanske någon sitter i möte. Så det underlättar ju samarbetet väldigt mycket. Att ha de här fasta träffarna. (Informant 6)

Utöver att vägledarens kompetens och deltagande gynnar arbetet för eleverna i EHT lyfter informanterna även att de själva gynnas av att delta i teamet. Detta lyfts framförallt i relation till den individuella vägledningen som utförs utanför EHT. Där alla informanter uttrycker att de hade känt sig utanför och inte haft tillräckligt med information för att kunna bemöta eleverna på bästa sätt.

Jag hade saknat väldigt många pusselbitar. Det handlar inte om att man ska veta vad de har för betyg, det är inte intressant. Jag pratar om annat. Mer vetenskap om vissa saker hade ju liksom lett till att jag hade fångat upp fler. Jag tror att jag som studievägledare förlorar mest på att inte få vara med elevhälsoteam. (Informant 1)

I intervjuerna framkommer att deltagande i EHT och att ha förkunskaper om eleverna också kan ses som negativ då vägledaren går miste om att se eleverna som "blanka blad" och ge dem själva chansen att öppna upp sig och berätta om sin situation. När det kommer till elever som lyfts på EHT gäller det dock oftast elever med någon form av problematik som kan vara avgörande för framtida val och yrken. I konstruktivistisk vägledning är målet med vägledning, vilket våra informanter även uttrycker, är att hjälpa individer att utvärdera, acceptera och förändra olika aspekter av sig själva, deras relationer och de ramar som omger deras liv. Här menar informanterna att vägledaren kan dra stor nytta av att erhålla information om eleverna som delges på EHT för att stötta dem i vägledningsprocessen som syftar till att ge den vägledade en känsla av att hen har kontroll över sin tillvaro och samtidigt erbjuda hen hopp, stöd och klarhet. Elevernas ramverk är något som måste finnas

med i beräkningen för att det vägledande samtalet ska vara givande och möta elevens behov (Peavy 1998, s.19). När det kommer till “den gråa massan” och elever som inte diskuteras under EHT så ser således vägledningssamtalen annorlunda ut, vilket inte behöver vara negativt.

Trots att informanterna lyfter vikten av att vara med både för teamet och i förlängningen eleverna samt för sig själva och sin vägledning anser också informanterna att det kan finnas fördelar med att inte vara med i teamet. Dessa relaterar framförallt till tiden som läggs på möten i EHT och informanterna berättade om hur det hade kunnat se annorlunda ut ifall de inte hade varit delaktiga. Informant 4 lyfte olika perspektiv på fördelar med att inte vara med i EHT, då detta var något hen hade erfarenhet av från en tidigare arbetsplats (även det i en gymnasieskola). Där hade hen varit en del av ett lärarlag snarare än en del av elevhälsan. Hen uttryckte att detta hade lämnat mer utrymme för kärnuppdraget samt gav större möjligheter att samarbeta närmare med lärarna och att lära känna eleverna. Trots detta upplevde Informant 4 att hen föredrog sin nuvarande roll och att vara med i EHT.

Även Informant 2 uttryckte att EHT tog utrymme som hade kunnat läggas på att arbeta mer övergripande med vägledningsarbetet.

Vi är en enhet och ett eget ämne, som inte alls heter elevhälsa, utan vi är studie- och yrkesvägledare. Vi ska ändå finnas i det här täta och nära samverkan med de andra och kanske snarare utveckla de formerna. (Informant 2)

Behovet av att tydliggöra vägledningen och vägledarens arbete speglar även Informant 7 som lyfter att om en vägledare inte sitter med i EHT skapar detta frågor om vad hen egentligen gör. Risken finns att man som vägledare blir allt i allo snarare än att komma med ens input i form av ens specifika kunskaper och kompetenser och får de uppdrag som ingen annan hinner med. Vägledare har potential att vara den mycket nödvändiga kuggen i hjulet mellan skola och omvärld, både gentemot elever och övrig personal, men för att kunna vara detta ser informanterna ett behov av utveckling kring vägledarens roll.

6.4 Sammanfattning

Som svar på, *Hur ser studie- och yrkesvägledare på sin roll inom elevhälsoteamet i gymnasieskolan och vilka insatser kan vägledaren bidra med?* menar informanterna att en tydlig arbetsbeskrivning för sin roll inom EHT och ledarskapet inom teamet påverkar arbetet och deras roll. Författarna ser i likhet med Forsyth (2010) att det finns en risk att processen hämmas om ledaren samt att strukturer och rutiner inte är på plats. Somliga informanter påvisar även hur rollen formats utifrån sina företrädare snarare än att forma dem själva och detta kan bidra till att de blir mer tillbakadragna. Vikten av samarbete och förtroende inom teamet samt kunskap om varandras roller och kompetenser betonas. Informanterna i studien uttrycker generellt nöjdhet med arbetet i EHT, särskilt när det finns gemensamma mål som fokuserar på elevernas studier. Resultat och analys visar att behovet av tydliga och långsiktiga mål verkar i ett specifikt syfte, i detta fall för att effektivt stötta eleverna, samt vikten av öppenhet och samarbete inom ett välfungerande team (Forsyth 2010). Vidare visar resultat och analys också betydelsen av att arbeta utan prestige, där alla professioner bidrar med sina specifika kunskaper, och att det kan uppstå problem när individer blir alltför territoriella över sina roller, vilket kan hindra professionell input och samarbete. Informanterna påpekar att vägledarens kompetenser borde utnyttjas bättre för att stödja eleverna holistiskt. Det läggs vikt på att arbetet inom EHT, snarare än att reduceras till en administrativ roll, kan ha större fokus på förebyggande insatser.

Vidare för att besvara frågeställningen, *Vilka fördelar och nackdelar upplever studie- och vägledare att deltagande i elevhälsoteamet medför?* lyfter informanterna vikten av att vägledaren deltar i EHT för att bidra med sitt framsiktstänk och kunskaper om helheten kring elevernas situation. De menar att det underlättar samarbetet med övriga professioner då det ger en mötesplats. Det ger, i enlighet med Peavy (1998), även en ökad förståelse för elevernas situation och behov samt fungerar som en viktig komponent i vägledningsprocessen och i att främja deras mående. Samtidigt poängteras att det kan finnas fördelar med att inte vara med i EHT, som att kunna fokusera mer på det övergripande vägledningsarbetet. De betonar också vikten av att tydliggöra vägledarens roll för att undvika att bli "allt i allo" och i stället kunna tillföra specifika kunskaper och kompetenser på ett meningsfullt sätt.

7 Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultat och analys i relation till tidigare forskning samt till studiens syfte. Vidare diskuteras metod- och teorivalen för denna studie samt hur alternativa metoder och teorier hade kunnat appliceras vilket lett till att studien fått ett annat perspektiv och eventuellt kunnat lett till att studien fått ett annat resultat. Avslutningsvis presenteras förslag på vidare forskning både utifrån vad författarna sett utifrån empirin men även utifrån studiens syfte.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka studie- och yrkesvägledarens roll i elevhälsoteamet samt att undersöka på vilket sätt ett deltagande i teamet påverkar informanternas vägledningsarbete. I den tidigare forskningen lyfts brister kring organiserandet av elevhälsan och att de professioner och resurser som ingår i EHT, inom vilka vägledare utgör en del, inte utnyttjas strategiskt (Skolinspektionen 2021, s. 12). Även Olofsson, Lovén och Deliér (2017, s. 19) belyser oklarheter kring vägledarens roll och menar att de saknade, eller var omedvetna, om huruvida verksamheten formulerat tydliga mål i arbetet med studie och yrkesvägledning. Vidare har den tidigare forskningen belyst okunskap i ledandet av EHT (Skolinspektionen 2021, s. 38-39) samt brister kring korrekt och bra styrning gällande arbete med vägledning (2017/18: RFR). I linje med detta argumenterar Guvå och Hylander (2012, s. 146) för att ledaren är avgörande för teamet och dess produktivitet. Informanterna i denna studie pekar, likt tidigare forskning, på brister i arbetsbeskrivningen samt ledningens påverkan på deras arbete och roll i EHT. Resultatet visar att den biträdande rektorn ofta hade en tillbakadragen roll. Något som sågs som positivt, i likhet med de framgångsfaktorer som Zalaquett (2005, s. 456) lyfter, då det visar på att rektorn har ett stort förtroende, förståelse och värdesätter informanternas arbete. Det ses dock också som något negativt, då informanterna menar att det kan leda till att arbetet

inte förs framåt på ett konstruktivt sätt utan snarare fastnar och skapar en osäkerhet i teamet och hos dess medlemmar. I relation till att utföra ett konstruktivt arbete i EHT lyfter informanterna strukturer och rutiner som viktigt för att arbetet ska gå framåt. De menar att otydliga rutiner ofta gör att arbetet stannar av och ibland även hämmar utvecklingen vilket i sin tur lägger större vikt på teamets förmåga att samarbeta.

Som resultatet visar så menar dock informanterna att de ingår i välfungerande teams och att de har ett bra samarbete sinsemellan något som Zalaquetts (2005, s. 456) lyfter som avgörande i ett hälsofrämjande arbete. Resultatet visar dock också på hur informanterna upplever sin roll som delvis begränsad genom förväntningar som ställs på dem. Blake (2020, s. 315) visar i sin forskning på den rollkonflikt som uppstår i enlighet med en otydlig rollbeskrivning och att vägledarens kompetenser inte utnyttjas till sin fulla potential utan som vi även ser i denna studie enbart genererar grundläggande information eller att dem ses som sista utvägen. Författarna ser liknande tendenser hos informanterna där de menar att förväntningarna på vägledaren formar och till viss del begränsar deras roll och möjlighet att bidra i EHT.

Informanterna uttryckte att de gärna hade sett att vägledning tog en större plats där de fick mer tid och möjlighet att utöva själva vägledningsarbetet tidigare. Skolinspektionen (2021, s. 33–34) lyfter att insatser ofta blir bortprioriterade och att fokus ligger på att “släcka bränder” vilket i sin tur har en negativ inverkan på det hälsofrämjande arbetet. I de fall där informanterna fått tid att utöva andra vägledningsinsatser, exempelvis grupp vägledning, än som sista utväg fick detta ett bra resultat och hade, som Robertsons (2013) också lyfter, en positiv hälsopåverkan hos elever. Samt, som Zalaquetts (2005, s. 454–455) argumenterar för, en hälsofrämjande miljö på skolan. Som presenterats i tidigare forskning kan vägledning stötta eleverna i att främja optimism genom att identifiera framtida mål som är realistiska utifrån individen, förstå sig själva kopplat till samhället samt att få eleven att förstå att hen har kontroll. Det kan förbereda inför övergångar och bidra till att eleverna får en trygghet på längre sikt snarare än kort sikt. Att ha en långsiktig syn menar informanter är en av deras viktigaste kompetenser som skiljer deras profession från övriga. De menar även att de är kuggen i hjulet mellan skola och samhälle och ser till framtiden snarare än dåtiden vilket författarna vill lyfta i relation till Vuori m. fl. (2008, s. 67–69). Som menar att vägledande arbete stärker eleverna inom dessa områden och utgör

ett förebyggande arbete mot eventuella hinder i framtiden vilket i sin tur främjar hälsan och kan förhindrar depressiva symtom.

Som resultatet visar upplever informanterna att de och deras möte med eleverna mestadels gynnas av att vara med i EHT. De lyfter att detta ger dem möjligheter att förstå situationen eleven befinner sig i. De sociala banden är något som lyfts i tidigare forskning där det anses utgör en viktig roll i utveckling och i övergångar. Forskningen menar även att sociala band har en betydelsefull roll för att främja karriärutvecklingen (Vuori m. fl. 2008, s. 69) vilket alltså informanterna menar stärks då de är med i EHT. I relation till att gynnas av att delta i EHT lyfter informanterna även att detta utgör, som Zalaquetts (2005, s. 456) lyfter, en mötespunkt för att utveckla professionellt samarbete. En nackdel med att inte vara med i EHT som informanterna lyfter är att detta kan göra deras redan oklara roll ännu otydligare och att deras roll skulle bli mer ifrågasatta av kollegor. Som lyfts i tidigare forskning så vet inte många av de andra professionerna vad vägledaren gör eller vilka uppgifter som kopplas till vägledarens profession (Blake 2020, s. 317-320). Författarna ser här likheter med Blakes (Ibid, s. 322–323) forskning, att vägledaren fokuserar på att genomföra arbetsuppgifter som är synliga och ger mätbara resultat. Vilket inte i sig bidrar till att åtgärda problemet kring att tydliggöra vägledning och vägledarens syfte i längden.

7.2 Metoddiskussion

Denna studie baseras på en kvalitativ undersökning i form av semistrukturerade intervjuer för att undersöka studie- och yrkesvägledares egna upplevelser och tolkningar. För att genomföra undersökningen utifrån syftet och frågeställningen hade dock eventuellt en observation varit möjlig i samband med en kvalitativ undersökning. Under EHT-möten diskuteras ofta känslig och konfidentiell information som gör att tillgängligheten begränsas. Således skulle detta enligt författarna inte tillföra mer till studien utan snarare utgöra en ytterligare komplexitet i insamlandet av empiri. Utifrån tidsramen som fanns samt insatser i EHT ofta utspelar sig under flera mötestillfällen och under en längre period samt att det kan ta tid innan resultatet av insatsen blir synligt. Det hade gjort att författarna inte fått en helhetsbild och förståelse genom att enbart observera ett fåtal tillfällen. Hade denna metod använts hade det därför behövts utföras under en längre period.

Ytterligare en faktor som påverkat resultatet gällande studiens metodval är det faktum att intervjuerna hölls digitalt. Detta var en nödvändighet då författarna och informanterna befann sig i olika delar av landet. Att kunna hålla intervjuer över zoom ledde till att vi kunde intervju informanter från olika kommuner, vilket författarna anses vara en styrka då detta ledde till en större pool av informanter. Författarna är dock medvetna om att detta ledde till att rumsliga aspekter, som var vägledarens arbetsrum låg eller hur skolan var uppbyggd, inte kunde tas i beaktning.

När det gäller urvalet av informanter kom det till författarnas kännedom under intervjuerna att alla ingick i vad det själva ansåg var väl fungerande EHTs. Detta gjorde att studien till mestadels enbart fick positiva perspektiv utifrån vägledarens roll och arbete i EHT. Hade studien haft som syfte att undersöka både fungerande och icke fungerade EHTs och urvalet då anpassats utifrån detta hade eventuell ett annat resultat framträtt. Författarna anser dock att det hade blivit svårt att specificera vad som kategoriseras som fungerande samt icke fungerande i sökandet av informanter.

7.3 Teoridiskussion

I enlighet med det abduktiva förhållningssättet diskuterades flertalet teorier och valet av de två teorier som denna studie bygger på framkom i relation till den insamlade empirin. Den konstruktivistiska vägledningen fann sin plats i denna studie då författarna ansåg att denna teori utgjorde ett ramverk för att kunna undersöka just vägledningens hälsofrämjande effekter i relation till vägledaren. Studiens andra teori hade inte samma självklarhet utifrån att författarna inte hade kännedom om denna innan en grundlig undersökningsprocess genomfördes. I relation till den konstruktivistiska vägledningsteorin, som har ett tydligt fokus på vägledaren i ett individperspektiv, behövde denna studie komplettera med en teori som belyser teamet. Detta gjorde att författarna till en början fick lägga mycket fokus på att sätta sig in i teorin. I-P-O modellen blev dock senare också en självklar del för att kunna möta studiens syfte och frågeställningar. I-P-O befinner sig inom ramen för ett systemteoretiskt perspektiv. Författarna har även utforskat andra teorier för att belysa vad som händer inom ramarna för teamet. En av dessa var The therapeutic system (Patton & McMahon 2006). Denna ansats belyser samband mellan två individuella system av olika

influenser, vägledaren och den vägledde, för att positionera dessa samband i ett bredare system av influenser. Författarna anser att denna modell eventuellt hade kunnat belysa hur samarbetet mellan teamets deltagare formas utifrån dennes individuella influenssystem. Valet att istället använda sig av I-P-O modellen har bottnat i ett större fokus på teamet och gruppen som helhet samt processen som sker i dem, snarare än de specifika medlemmarna och deras influenssystem.

7.4 Förslag på vidare forskning

I genomförandet av denna studie har mängder av intressanta aspekter framkommit. I relation till studiens syfte och frågeställningar samt begränsning kring dess omfattning har inte alla spår kunnat följas upp. Det har dock gett författarna tankar om intressanta områden för vidare forskning. Ett av dessa väcktes i bearbetningen av empirin. Där lyfte informanterna samarbetet med övrig pedagogisk personal på skolan i arbetet med elevhälsa. Detta är inte ett fokus denna studie har anammat men hade varit intressant att vidare utforska. Vidare hade denna studie till en början avsikten att även undersöka hur lagstiftningen påverkar vägledarens roll i EHT. I den insamlade empirin och av informanterna lyftes dock inte detta som avgörande och väckte därför tanken hos författarna att det hade varit av intresse att undersöka utifrån ett mer organisatoriskt perspektiv. Avslutningsvis hade det varit intressant att göra en jämförelse mellan det som denna studie tar upp, som för- och nackdelar med att delta, med studie- och yrkesvägledare som inte är en del av EHT.

Referenslista

Andreasson, J. & Johansson, T. (2020) *Vetenskapsteori, Grunder och tillämpning*. Studentlitteratur

Ahrne, G & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.

Blake, M. K. (2020). Other Duties as Assigned: The Ambiguous Role of the High School Counselor. *Sociology of Education* 93(4): 315-330. <https://journals-sagepub-com.proxy.mau.se/doi/10.1177%2F0038040720932563> (Hämtad 2024-03-27).

Folkhälsomyndigheten. (2016). *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/8169d0d0a5a846d29cf4b6a7cfd1dff/skolprestationer-skolstress-psykisk-ohalsa-tonaringar-16003-webb.pdf> (Hämtad 2024-03-30).

Folkhälsomyndigheten. (2024). *Om folkhälsa*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-ar-folkhalsa/folkhalsa-och-jamlik-halsa/> (Hämtad 2024-03-26).

Forsyth, D. R. (2010). *Group dynamics*. 5 upp. Cengage Learning.

Guvå, G & Hylander, I. (2011) Diverse perspectives on pupil health among professionals in school-based multi-professional teams. *School Psychology International* 33(2): s. 135-150
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0143034311415900> (Hämtad 2024-03-28).

Koivisto, P., Vuori, J. & Nykyri, E. (2007). Effects of the School-to-Work Group Method among young people. *Journal Of Vocational Behavior* 70(2): s. 277-296.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001879106001175> (Hämtad 2024-03-26).

Larsen, A.K. (2018). *Metod helt enkelt: En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Gleerups.

Lundahl, L., Lovén, A., Holm, A., Lindblad, M. & Rolfsman, E. (2020). *Framtiden i sikte: skolans stöd för ungas karriärlärande*. (Upplaga 1). Studentlitteratur.

Lundin, N. (2017). Att leda och kvalitetssäkra elevhälsan enligt den nya skollagen. I Milerad, J. & Lindgren, C. (red.). *Evidensbaserad elevhälsa*. 2. uppl. Studentlitteratur, s. 175-82.

Olofsson, J. Lovén, A. & Deliér, E. (2017). *Styrning och organisation av den breda studie- och yrkesvägledningen*. Skolverket.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65cb34/1553967418891/pdf3797.pdf> (Hämtad 2024-04-10).

Patton, W och McMahon, M. (2006). *Career Development and Systems Theory*. Sense Publishers.

Peavy, V. (1998). *Konstruktivistisk vägledning: Teori och metod*. Trino.

Riksdagens utbildningsutskott. (2018). *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning*. Stockholm: Riksdagstryckeriet. <https://data.riksdagen.se/fil/FCA028F0-2182-4B35-A28F-9DE64DE1A295> (Hämtad 2024-03-20).

Rosvall, P.-A. & Eshaghbeigi-Hosseini, M. (2023). An Examination of Career Education and Guidance in Sweden. *Nordic Journal of Transitions, Careers and Guidance* 4(1), s. 57–70. <https://njtcg.org/articles/10.16993/njtcg.69> (Hämtad 2024-04-10).

SFS 2010:800. Skollagen.

SFS 2022:1315. Lag om ändring i skollagen.

Skolinspektion. (2015). *Elevhälsa - Elevers behov och skolans insatser*. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2015/elevhalsa/elevhalsa.pdf> (Hämtad 2024-03-30).

Skolinspektionen. (2021). *Gymnasieskolors arbete för att främja elevers hälsa*. https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2021/elevers-halsa-gymnasiet/tkg-gymnasieskolors-arbete-for-att-framja-elevers-halsa_slut.pdf (Hämtad 2024-03-30).

Skolverket. (2013). *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=3143> (Hämtad 2024-03-30).

Skolverket. (2023a). *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2023*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=11810> (Hämtad 2024-03-30).

Skolverket. (2023b). *Elevhälsoarbetet har stärkts i skollagen*. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/elevhalsoarbetet-starks-i-skollagen> (Hämtad 2024-03-30).

Socialstyrelsen & Skolverket. (2016). *Vägledning för elevhälsan*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2016-11-4.pdf> (Hämtad 2024-03-30).

SOU 2000:19. Elevvårdsutredningen. *Från dubbla spår till elevhälsa — i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*.

SOU 2016:94. Betänkande av Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro. *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera*.

SOU 2019:4. Betänkande av utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning. *Framtidsval- karriärvägledning för individ och samhälle*. [https://www.jstor-org-proxy.mau.se/stable/42732488?seq=1#metadata_info_tab_contents](https://www.jstor-org.proxy.mau.se/stable/42732488?seq=1#metadata_info_tab_contents) (Hämtad 2024-03-28).

SOU 2021:11. Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven. *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven.*

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm:HSFR, Vetenskapsrådet.

Vuori, J., Koivisto, P., Jokisaari, M., Salmela-Aro, K., & Mutanen, P. (2008). Towards Working Life: Effects of an intervention on mental health and transition to post-basic education. *Journal Of Vocational Behavior* 72(1): s. 67-80. <https://www-sciencedirect-com.proxy.mau.se/science/article/pii/S0001879107001078?via%3Dihub> (Hämtad 2024-03-26).

Zalaquett, C.P. (2005). Principals' Perceptions of Elementary School Counselors' Role and Functions. *Professional School Counseling* 8(5): s. 451-457.

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Grundläggande information kring EHT

- Hur ser din studie- och yrkesvägledare tjänst ut? (antal timmar, hur länge, antal elever)? hur länge har du jobbat som syv?

- Hur ser ert uppdrag med elevhälsan ut? Vilka ingår? Hur ofta träffas ni? (Hur mycket ingår du)
- Hur ser processen/rutinerna ut kring vilka elever som tas upp i EHT på skolan?
- Hur ser utvärderingsprocessen ut kring EHT?
- Vad anser du fungerar bra inom elevhälsan och i arbetet med detta?
- Hur skulle du säga att arbetet mellan er i EHT ser ut och fungerar? Har ni ett bra samarbete?
- På vilket sätt arbetar elevhälsan hälsofrämjande och förebyggande för eleverna samt för deras utvecklande att nå utbildningens mål?
- Hur ser processen ut när EHTs insatser för att främja och förebygga inte fungerar?
- Hur påverkas EHTs arbetet av att gymnasiet är en frivillig skolform?

Syvens roll i EHT

- Vilka arbetsuppgifter har du inom EHT? Hur kan dina insatser se ut?
- Har du som studie- och yrkesvägledare en arbetsbeskrivning i ert EHT? Vad står i den? Positivt/negativt?
- Vilka kompetenser besitter du för att bidra till elevhälsans uppdrag och arbeta hälsofrämjande?
- Hur upplever du som studie- och yrkesvägledare att dina kompetenser uppmärksammas i elevhälsan? Känner du att du har möjlighet att ta plats?
- Är det så att du tenderar att få en viss typ av uppdrag i EHT, vad kan detta vara? Hur fördelas arbetet inom EHT på din skola?
- Upplever du att du besitter kunskaper som inte utnyttjas i arbetet inom EHT?
- Hur tänker du kring att studie- och yrkesvägledare inte benämns/inkluderas i elevhälsan enligt skollagen? Upplever du att detta påverkar din roll inom EHT?
- Kan du berätta något konkret arbete inom EHT där du som studie- och yrkesvägledare medverkat, hur har det sett ut?
- Används tiden du lägger på EHT värdefullt eller känner du att du hade kunnat göra något annat mer nyttigt då?
- Om du inte var med i EHT, hur tror du det skulle påverka ditt arbete?

Utvecklingsmöjligheter

- Är det något som inte fungerar inom elevhälsan och dess arbete? Vad är detta i så fall?
- Vilka utvecklingsmöjligheter anser du som studie- och yrkesvägledare att det finns i arbete inom elevhälsan?
- Om du fick tala om för andra vägledare att såhär borde alla jobba med EHT som studie- och yrkesvägledare, vad skulle du lyfta?
- Har du några andra erfarenheter av att arbeta med elevhälsa? Isåfall hur såg det ut och var det några skillnader?
- Är det något som du skulle vilja tillägga som vi inte har frågat om?